

Strafrechtspleging in een digitale samenleving

Wouter Stol
Litska Strikwerda

Boom juridisch
Den Haag
2017

Inhoud

	Inleiding	13
1	Digitalisering en strafrecht: enkele achtergronden	15
1.1	Internet: een korte ontstaansgeschiedenis (1962-2000)	15
1.2	Het internet verklaard vanuit een sociologisch perspectief	21
1.3	Sociale controle op internet	23
	1.3.1 Sociale controle: drie invalshoeken	23
	1.3.2 Informele sociale controle op internet	25
	1.3.3 Door burgers georganiseerde sociale controle op internet	27
	1.3.4 'Commercial surveillance'	30
	1.3.5 Zelfregulering	32
1.4	Internet en veranderingen in criminaliteit	34
	1.4.1 Omvang criminaliteit	34
	1.4.2 Veranderingen in criminaliteit en in dader- en slachtoffergroepen	41
1.5	Enkele ontwikkelingen	45
	1.5.1 Digitalisering en sociale controle: vier scenario's	45
	1.5.2 Becks 'Risk Society': van industrie naar criminaliteit	51
	1.5.3 De burgemeester en cybercrimebestrijding	54
	Kernbegrippen	57
2	Begrippen en concepten	59
2.1	Computer, computersysteem, geautomatiseerd werk, gegevens, informatiesysteem	59
2.2	Cyberspace en cyber security	63
	2.2.1 Nationale Cyber Security Strategieën over cyberspace en cyber security	63
	2.2.2 De academische wereld over cyberspace en cyber security	66

2.2.3	Een definitie van cyberspace	69
2.2.4	Intermezzo: begrippen voor het beschrijven van de digitale werkelijkheid	70
2.2.5	Een definitie van cyber security	72
2.3	Cyberspace in een sociologisch perspectief	76
2.4	De 'magic circle' en 'virtuele computercriminaliteit'	81
2.4.1	Het concept van de 'magic circle'	82
2.4.2	Virtuele activiteiten, echte strafbare feiten	86
2.5	Cybercrime en aanverwante begrippen	92
2.5.1	Verschillende benaderingen	92
2.5.2	Definities voor criminaliteit in een digitale samenleving	99
2.6	Cyber safety	100
2.7	Cloud computing en jurisdictie	104
2.7.1	Beginselen van rechtsmacht	104
2.7.2	Cloud computing en rechtsmacht	106
	Kernbegrippen	111
	Bijlage 2 A Definities van cyberspace en cyber security uit paragraaf 2.2	113
3	Digitalisering en straf(proces)recht	115
3.1	Wet computercriminaliteit I	116
3.1.1	Maatschappelijke positionering	116
3.1.2	Voorgeschiedenis en uitgangspunten	123
3.1.3	Materieelrechtelijke bepalingen	124
3.1.4	Strafprocesrechtelijke bepalingen	126
3.2	Richtlijn inzake elektronische handel (2000/31/EC)	128
3.2.1	Maatschappelijke positionering	128
3.2.2	Voorgeschiedenis en uitgangspunten	129
3.2.3	Materieelrechtelijke bepalingen	130
3.3	Cybercrimeverdrag	131
3.3.1	Maatschappelijke positionering	131
3.3.2	Voorgeschiedenis en uitgangspunten	132
3.3.3	Materieelrechtelijke bepalingen (art. 2 t/m 10)	134
3.3.4	Strafprocesrechtelijke bepalingen (art. 14 t/m 21)	138
3.3.5	Rechtsmacht en internationale samenwerking (art. 22 t/m 35)	141

3.4	Wet computercriminaliteit II	142
3.4.1	Maatschappelijke positionering	142
3.4.2	Voorgeschiedenis en uitgangspunten	144
3.4.3	Materieelrechtelijke bepalingen	145
3.4.4	Strafprocesrechtelijke bepalingen	146
3.5	Verdrag van Lanzarote	149
3.5.1	Maatschappelijke positionering	149
3.5.2	Voorgeschiedenis en uitgangspunten	150
3.5.3	Materieelrechtelijke bepalingen	151
3.5.4	Strafprocesrechtelijke bepalingen	156
3.5.5	Explicitering en aanscherping middels Richtlijn 2011/93/EU	156
3.6	Richtlijn 2013/40/EU over aanvallen op informatiesystemen	157
3.6.1	Maatschappelijke positionering	157
3.6.2	Voorgeschiedenis en uitgangspunten	158
3.6.3	Materieelrechtelijke bepalingen	158
3.7	Wet computercriminaliteit III	159
3.7.1	Maatschappelijke positionering	159
3.7.2	Voorgeschiedenis en uitgangspunten	160
3.7.3	Materieelrechtelijke bepalingen	162
3.7.4	Strafprocesrechtelijke bepalingen	166
	Kernbegrippen	175
4	Enkele cybercrimes nader beschouwd	177
4.1	Inleiding	177
4.2	Hacken	180
4.2.1	Strafbaarstelling	180
4.2.2	Aard en omvang	186
4.2.3	Daders en modus operandi	189
4.3	E-fraude	197
4.3.1	Strafbaarstelling	197
4.3.2	Aard en omvang	200
4.3.3	Daders en modus operandi	206
4.4	Kinderpornografie	211
4.4.1	Strafbaarstelling	211
4.4.2	Aard en omvang	218
4.4.3	Daders, slachtoffers en modus operandi	225
4.4.4	Het debat over de strafbaarstelling van virtuele kinderpornografie	234

	Kernbegrippen	237
5	Politie in een digitale samenleving	239
5.1	Het brede perspectief: sociale orde en politie	239
5.2	De politiefunctie en de politie	242
5.3	De politie, de politietaak en opsporing	245
	5.3.1 De politieorganisatie	245
	5.3.2 De politietaak	248
	5.3.3 Opsporing	250
5.4	De politieorganisatie ter bestrijding van digitale criminaliteit	252
	5.4.1 Digitalisering en veranderingen in de politieke werkomgeving	253
	5.4.2 Enkele organiserende principes als uitgangspunt	253
	5.4.3 Eerste organisatorische maatregelen en ervaringen (1987-2010)	257
	5.4.4 Huidige organisatie	261
	5.4.5 Slotbeschouwing en vooruitblik	265
5.5	Kennis en tools voor criminaliteitsbestrijding in de digitale samenleving	267
	5.5.1 Kennistekort	267
	5.5.2 Nieuwe ICT-hulpmiddelen	272
5.6	Big data en bevoegdheden tot het vergaren van informatie	280
	5.6.1 Data en toegankelijkheid voor opsporingsonderzoek	280
	5.6.2 Online vergaren van informatie voor opsporingsonderzoek	286
	Kernbegrippen	300
	Kernbegrippenlijst	301
	Literatuur	311
	Afkortingen	339
	Over de auteurs	343
	Trefwoordenregister	345